

Priporočila za ravnanje s tekstilijami in razdeljevanjem hrane z namenom preprečevanja prenosa okužbe z virusom SARS-CoV-2 za izvajalce socialnovarstvenih ustanov**I. NAMEN**

Navodila so namenjena vodstvu in osebju v socialnovarstvenih zavodih, izvajalcem aktivnosti zdravstvene nege in oskrbe za uporabnike, ki so v tem trenutku za prenos virusa SARS-CoV-2 najbolj ogrožena skupina.

Ustanove, ki so jim navodila namenjena, so domovi za starejše, posebni socialnovarstveni zavodi za odrasle, varstveni delovni centri (domsko varstvo) in centri za usposabljanje, delo in varstvo, ki zagotavljajo institucionalno oskrbo, zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami in domovi za učence s posebnimi potrebami (v nadaljnjem besedilu: izvajalci).

Namen navodil je zagotoviti enoten pristop pri ravnanju s tekstilijami (bolniškim perilom) ob pojavu okužbe z virusom SARS-CoV-2 in je namenjeno osebju, ki rokujejo s tekstilijami.

Navodilo vsebuje tudi enoten pristop pri razdeljevanju hrane, uporabi ustrezne posode, pobiranju in pomivanju posode.

II. RAVNANJE S TEKSTILIJAMI

Virus SARS-CoV-2, ki povzroča COVID-19, se med ljudmi širi kapljično, lahko s tesnimi stiki ali preko onesnažene površine. Našli so ga tudi v blatu obolelih. Lahko je tudi v aerosolu v bližini okuženega uporabnika/pacienta. Virus SARS-CoV-2 v telo vstopa preko nosne, ustne sluznice in sluznice oči, lahko se širi tudi preko prebavil. Zato je treba dosledno upoštevati ukrepe za preprečevanja kapljične in kontaktne okužbe. Najbolj pomemben ukrep je dosledna higiena rok in higiena kašlja ter vzdrževanje razdalje med ljudmi (vsaj 1,5 m).

Ravnanje s čistim perilom se mora izvajati na način, da ne pride do kontaminacije. Prav tako je treba z umazanim bolniškim perilom ravnati tako, da preprečimo prenos mikroorganizmov na uporabnika, osebje in okolico. Raziskave so doslej pokazale, da virus SARS-CoV-2 na tekstilijah preživi do 24 ur, na posodi in jedilnem priboru pa do 72 ur. Zato je treba tako pri ravnanju s tekstilijami kot s posodo in jedilnim priborom skrbno ravnati, da le-to ne bi bilo možni vir prenosa virusa SARS-CoV-2.

Rokovanje s tekstilijami

- Ob pojavu okužbe z virusom SARS-CoV-2 uporabljamo enake tekstilije kot za ostale uporabnike.
- Pri uporabnikih, ki izločajo več izločkov (npr. bruhanje), lahko uporabljamo tudi material za enkratno uporabo: rjuhe, podloge. V primeru, da uporabljamo običajne tekstilije, moramo pri ravnanju z onesnaženim perilom z izločki previdno ravnati. Osebje mora biti pri tem zaščiteno z osebno varovalno opremo (kirurška maska, očala, plašč/predpasnik in rokavice).
- Osebje, ki neguje uporabnike okužene z virusom SARS-CoV-2 in rokuje s perilom in oblačili uporabnika, uporablja osebno varovalno opremo (FFP2/3, očala, ki tesnijo, zaščitni plašč/kombinezon, nitrilne rokavice) skladno z navodili NIJZ dostopno na: https://nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/mz_standard_ovo_.pdf
- Oblačila uporabnikov morajo biti iz pralnega materiala, ki prenese temperaturo pranja 60 stopinj Celzija in več.
- Uporabljeno perilo se zbira po ustaljenem postopku v namenske vreče na mestu nastanka (perila ne prenašamo ročno, prav tako ga ne odlagamo na različne površine). Po končanem prestiljanju, preoblačenju se v nečistem prostoru vrečo s perilom, ki je bila v stiku z uporabnikom okuženim z virusom SARS-CoV-2, vloži v dodatno PVC vrečo in se označi (lahko drugačna barva vreče – npr. rumena ali pa napis OKUŽBA; COVID). Dodatna oznaka je potrebna zato, da se osebje v pralnici ustrezno zaščiti, ko rokuje z nečistimi tekstilijami.
- Zaželeno je, da se perilo odvaža dopoldan po jutranjem prestiljanju in preoblačenju. Če je mogoče, se organizira odvoz tekstilij dvakrat dnevno.
- Zagotoviti je treba ločene poti transporta in prostorsko ločeno shranjevanja čistega in nečistega perila. Čisto perilo je treba ločeno shranjevati od umazanega perila.
- Pri pranju perila je treba upoštevati navodila za nego proizvajalca tekstilij (všita etiketa, tehnični list).
- Za temperaturno obstojno perilo (bombaž belo, tudi nekatere vrste obarvanega bombaža) izvedemo:
 - Termično razkuževanje: normalna polnitev bobenskega pralnega stroja, višji nivo vode, temperatura pranja 90 °C in čas pranja 10 minut ali 85 °C in čas pranja 15 minut. Dodati pralno sredstvo z dodatkom belila.

Ali

Priporočila za ravnanje s tekstilijami in razdeljevanjem hrane z namenom preprečevanja prenosa okužbe z virusom SARS-CoV-2 za izvajalce socialnovarstvenih ustanov

- **Kemotermično razkuževanje:** polovična polnitev bobenskega pralnega stroja, višji nivo vode, temperatura pranja 60 °C. Dodati pralno sredstvo z dodatkom belila/razkužila.
- Za perilo, občutljivo na temperaturo pranja:
 - **Kemotermično razkuževanje:** polovična polnitev bobenskega pralnega stroja, višji nivo vode, temperatura pranja čim bližje 60 °C. Dodati običajno pralno sredstvo. Pričakovati razbarvanje barvanega perila.
- Redno čiščenje/razkuževanje prostorov v pralnici ob upoštevanju priporočil proizvajalcev čistilnih/razkuževalnih sredstev (nečisti in čisti del pralnice).
- Razkuževanja pralnih strojev – pranje brez perila, višji nivo vode, temperatura pranja 90 °C in čas pranja 10 minut ali 85 °C in čas pranja 15 minut. Dodati pralno sredstvo za belo perilo, ki vsebuje belila.
- Osebe v pralnici se mora pred odpiranjem vreče z okuženimi tekstilijami ustrezno zaščititi. Obvezna je uporaba osebne varovalne opreme (maska PPF2/3, vizir/očala, zaščitni plašč in nitrilne rokavice).
- Tekstilije, ki so nameščene v rumeno vrečo oziroma v dodatno označeno vrečo, se stresejo neposredno v pralni stroj, tekstilije se ne prebirajo, vse se vloži v pralni stroj. Tekstilije iz dodatno označene vreče se v pralni stroj stresejo na koncu polnjenja pralnega stroja in se takoj zažene postopek pranja.

Čiščenje uporabnikove okolice

- Čiščenje in razkuževanje uporabnikove okolice naj se izvedeta najmanj dvakrat v delovni izmeni.
- Skrbno naj se očistijo površine, ki se jih osebe pogosto dotikajo, po končanem čiščenju naj se površine tudi razkužijo (npr. kljuke, pulte, vse dostopne površine sten in oken, straniščne školjke, potezne vrvice oziroma gumbi za splakovanje stranišča, pipe umivalnikov, svinčnike za souporabo za stranke ipd.). Prostor naj se po čiščenju prezrači (vsaj 10 minut, odprta okna). **NIKOLI NE RAZKUŽUJEMO VIDNO UMAZANIH POVRŠIN.**
- Telefonske slušalke, računalniške tipkovnice, domofone in druga stikala se pobrišejo z alkoholnimi robčki ali drugim alkoholnim razkužilom (glede na priporočilo proizvajalca) vsaj dvakrat v delovni izmeni in ob vsaki vidni kontaminaciji. Vedno razkužujemo čisto površino.
- Vse diagnostično-terapevtske in negovalne pripomočke (aparati za merjenje krvnega tlaka, stetoskopi, aparati za merjenje krvnega sladkorja in podobno ...) se pobrišejo neposredno po vsaki uporabi.
- Osebe, ki izvaja čiščenje in vzdrževanje prostorov, vključno s tlemi, in rokuje z odpadki, mora nositi kirurško masko, zaščitne rokavice, zaščito za oči (vizir ali očala) in zaščitno obleko. Priporočljivo je redno čiščenje, ki mu sledi dezinfekcija z uporabo razkužil, ki delujejo proti virusom. Če bolnišničnih razkužil primanjkuje, se lahko po čiščenju z nevtralnim detergentom površine razkužijo z 0,05-% natrijevim hipokloritom (razredčitev 1 : 100, če uporabljamo gospodinjsko belilo v začetni koncentraciji 5 %) (ECDC, 2020).
- Kavne avtomate je treba v času epidemije izločiti iz uporabe.

Koronavirus SARS-CoV-2 je preprosto uničiti. Vsa razkužila, ki jih uporabljamo v ustanovi, tako za površine, pripomočke in za roke, so učinkovita tudi za uničenje koronavirusa v običajnih koncentracijah, v običajnem kontaktnem času kot npr. (70-% etanolom; »Meliseptol@rapid« razkužilo na osnovi etanola) – priporočila NIJZ, dostopno na povezavi: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/preprecevanje_in_nadzor_okuzb_-_koronavirus_za_splet.pdf.

III. RAZDELJEVANJE HRANE**Posoda, jedilni pribor, kozarci**

Za posodo, kozarce in jedilni pribor niso potrebni posebni ukrepi. Kombinacija vroče vode in pomivalnega sredstva, ki se uporablja v pomivalnih strojih, zadošča za ustrezno dekontaminacijo. Posebni ukrepi pa so potrebni pri pospravljanju in transportu uporabljene posode.

Razdeljevanje hrane in pranje posode

- Razdeljevanje hrane mora potekati individualno. Osebe hrano servira uporabnikom v njihovih sobah.
- Zaželeno je, da je vsa posoda in pribor, ki pride v stik z uporabnikom, okuženim z virusom SARS-CoV-2, za **enkratno uporabo**. Posoda in pribor za enkratno uporabo se po uporabi zavrže v vrečo – odpadki iz zdravstva (18 01 04) (Priporočila UKC Ljubljana).

Priporočila za ravnanje s tekstilijami in razdeljevanjem hrane z namenom preprečevanja prenosa okužbe z virusom SARS-CoV-2 za izvajalce socialnovarstvenih ustanov

- V primeru uporabe pribora za večkratno uporabo se vsa posoda in pribor takoj po uporabi vložijo v PVC vrečko. Vrečko s posodo in priborom se v zaprtem kontejnerju prepelje v nečisti del kuhinje. Ločeno zbiranje uporabljene posode je nujno zato, da se osebe v kuhinji ustrezno zaščitijo pred rokovanjem z uporabljenimi posodami. Osebna varovalna oprema je enaka kot pri rokovanju z uporabljenimi tekstilijami (maska PPF2/3, zaščitni plašč in nitrilne rokavice).
- Posoda, ki je bila v stiku z uporabnikom, okuženim z virusom SARS-CoV-2, se opere v pomivalnem stroju z običajnimi sredstvi, temperatura pranja mora biti več kot 60 stopinj Celzija.
- Likanje v gospodinjskih pralnih strojih, opranega perila:
 - Upoštevati navodila proizvajalca tekstilij (všita etiketa – simbol likalnika, lahko tudi preskus na skritem robu).
 - Ročno likanje pri najvišji dovoljeni temperaturi: tri pike – bombaž, lan. Dvofazni postopek: likanju z nasičeno paro naj sledi še likanje brez pare; dve piki – volna, viskoza, PES, ena pika – PA, acetat.

Več o osebni varovalni opremi najdete na tej spletni povezavi:

https://nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/mz_standard_ovo_.pdf

<https://www.nijz.si/sl/koronavirus-zdravstveni-delavci#ocena-kolicinskih-potreb-po-osebni-varovalni-opremi-za-obravnavo-sumov-in-potrjenih-primerov-okuzbe-z-novim-koronavirusom>

Prikaz pravilne uporabe osebne varovalne opreme za zdravstvene delavce najdete na:

<https://www.nijz.si/sl/koronavirus-zdravstveni-delavci#prikaz-pravilne-uporabe-osebne-varovalne-opreme-za-zdravstvene-delavce>

Priporočila za zdravstvene delavce po izpostavitvi COVID-19 najdete na:

Več informacij o novem koronavirusu na spletni strani Nacionalnega inštituta za javno zdravje:

<https://www.nijz.si/sl/pojav-novega-koronavirusa-2019-ncov>

<https://www.nijz.si/sl/koronavirus-zdravstveni-delavci>

Navodila za preprečevanje akutnih okužb dihal za zaposlene v domovih za starejše (DSO) in drugih socialnovarstvenih zavodih (SVZ). Dostopno na: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/navodila_zaposleni_dso.pdf

NIJZ. Preprečevanje in obvladovanje okužb pri osebah, ki so pri opravljanju dela izpostavljene možnosti okužbe z novim koronavirusom (SARS-CoV-2) dostopno na:

https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/preprecevanje_in_nadzor_okuzb_-_koronavirus_za_splet.pdf.

Viri

ECDC, 2020. Technical report. Infection prevention and control for COVID-19 in healthcare settings

Empfehlungen des RKI zu Hygienemaßnahmen im Rahmen der Behandlung und Pflege von Patienten mit einer Infektion durch SARS-CoV-2, Robert Koch Institute (D), 27.3.2020

Disinfection of environments in healthcare and nonhealthcare settings potentially contaminated with SARS-CoV-2, European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC), Marec 2020

Dokument so pripravili: Zdenka KRAMAR, Draga ŠTROMAJER, Slavko BOLČEVIČ, Anita PRELEC, Monika AŽMAN, izr. prof. Branko NERAL